

A MÓRA FERENC MÚZEUM

1999

111

ÉVKÖNYVE

1989/90

1

SZEGED
1992

JAHRBUCH DES MÓRA FERENC MUSEUMS, SZEGED (UNGARN)
ANNALES DU MUSÉE FERENC MÓRA, SZEGED (HONGRIE)
ЕЖЕГОДНИК МУЗЕЯ ИМ. ФЕРЕНЦ МÓРА СЕГЕД (ВЕНГРИЯ)

Szerkesztőbizottság

Dömötör János, Juhász Antal, Lengyel András,
Zombori István

A szerkesztőbizottság elnöke

TROGMAYER OTTÓ

Szerkesztő

JUHÁSZ ANTAL

A tanulmányok lektorai

Avasi Béla	Kőhegyi Mihály
Bíróné Sey Katalin	Kriston Vizi József
Fodor István	Kürti Béla
H. Vaday Andrea	Marcsik Antónia
Istvánovits Eszter	Nagy Miklós
Kalicz Nándor	Oltvai Ferenc
Kanyó Ferenc	Rékási József
Kemenczei Tibor	Schmidt Egon
Kisbán Eszter	Spira György
Kovalovszki Júlia	Tóth Ferenc

Technikai szerkesztő

VARGA JÓZSEF

A borítólap Mayer Gyula tervei alapján készült.

HU ISSN 0563—0525

Felelős kiadó: Dr. Trogmayer Ottó
91-4938 — Szegedi Nyomda
Felelős vezető: Perényi Ottó igazgató
Példányszám: 625 — Terjedelem: 47 A/5 ív + 4 melléklet
Készült monószedéssel, íves magasnyomással,
az MSZ 5601—59 és MTA 5602—55 szabvány szerint

In memoriam Wirth Istvánné (1932—1990)	11
--	----

Régészet

<i>Trogmayer Ottó</i> : Adatok a kora neolitikus életmód kutatásának kérdésköréhez	15
<i>Horváth Ferenc</i> : Újkőkori sírépítmények nyomai Hódmezővásárhely-Kökénydombon és Gorzsán	37
<i>Pávai Éva</i> : Késő bronzkori gödör Szentes-Belsőcserről	49
<i>Kőhegyi Mihály—Vörös Gabriella</i> : 3—4. századi temető és 4—5. századi település Szeged-Algyőn	63
<i>Varga András</i> : Előzetes jelentés egy szarmata telep talajszondázási vizsgálatáról (Örménykút 52.)	117
<i>Vályi Katalin</i> : Külső kemencék Szer Árpád-kori településén	135
<i>Lőrinczy Gábor</i> : Középkori téglaegető kemencék Csongrádról és Békéscsabáról	159
Korek József : A zombor-bükkszállási 17. századi temető sírleletei	181
<i>Fári Irén</i> : Régészeti leletek és ásatások híre a szegedi napilapokban	203

Embertan

<i>Farkas Gyula—Szalai Ferenc</i> : Újabb neolitikus (Tiszai kultúras) antropológiai leletek Hódmezővásárhely-Kökénydombról	231
---	-----

Néprajz

<i>Bárkányi Ildikó</i> : Gyermekjátékok Csongrád tanyavilágában az 1910—1930-as években	239
<i>Fejér Gábor</i> : A szarvasmarhatartás és a tejfeldolgozás a makói tanyákon	263
<i>Szigeti György</i> : Csanyteleki népdalváltozatok	273

Történelem

<i>Tóth Ferenc</i> : Makó város úrbéri küzdelmeinek kezdetei, 1778—1805	317
<i>Erdélyi Péter—Sebőkné Gombos Zsuzsanna</i> : A csongrádi Kossuth-levelek	347
<i>Orbán Imre</i> : Makó római katolikus temetői a 18—19. században	363

Zsédenyi Magdolna: A Móra Ferenc Múzeum közigazgatás-történeti gyűjteménye
(1978—1988) 399

Éremtan

Kőhegyi Mihály: Römische Münzfunde bei den Sarmaten des Karpatenbeckens 433

Huszka Lajos—*Nagy Ádám*: Pénzforgalom Szegeden 1918—1920-ban I..... 447

Művelődéstörténet

Lengyel András: A szegedi Prometheus nyomda (1926—1935)..... 481

Természettudomány

Sterbetz István: Táplálkozás-vizsgálatok szeged-fehértói vízimadarakon 505

Jakab Béla: A talajtípusok szerepe a fehér gólya (*Ciconia ciconia*) elterjedésében
Magyarországon 519

CONTENTS

In memoriam Wirth Istvánné (1932—1990)	11
--	----

Archeology

<i>Ottó Trogmayer</i> : Data pertaining to questions involved in the research of the early neolithic life-style	15
<i>Ferenc Horváth</i> : Traces of neolithic grave-structures at Hódmezővásárhely-Kökénydomb and Gorzsa	37
<i>Éva Pávai</i> : A late bronze age ditch from Szentes-Belsőcsér	49
<i>Mihály Kőhegyi</i> and <i>Gabriella Vörös</i> : A 3rd—4th century cemetery and a 4th—5th century settlement at Szeged-Algyő	63
<i>András Varga</i> : Preliminary report on soil probe examination at a Sarmatian settlement (Örménykút 52)	117
<i>Katalin Vályi</i> : Exterior ovens at the settlement of Szer dating from the age of Árpád	135
<i>Gábor Lőrinczy</i> : Mediaeval brick-firing kilns from Cosngrad and Békéscsaba	159
<u>József Korek</u> : Grave-finds from the 17th century at Zombor—Bükkszállás ..	181
<i>Irén Fári</i> : News about archeological finds and excavations in the Szeged daily papers	203

Anthropology

<i>Gyula Farkas</i> and <i>Ferenc Szalai</i> : Recent neolithic (Tisza culture) anthropological finds from Hódmezővásárhely-Kökénydomb	231
--	-----

Ethnography

<i>Ildikó Bárkányi</i> : Children's toys and games on Csongrád farms from 1910 to the 1930s	239
<i>Gábor Fejér</i> : Cattle husbandry and milk processing on Makó farms	263
<i>György Szigeti</i> : Folk-song variants from Csanytelek	273

History

- Ferenc Tóth*: The initial stages of the struggles involving serfs in the town of Makó, 1778—1805 317
Péter Erdélyi and *Zsuzsanna Gombos*: Kossuth letters in Csongrád 347
Imre Orbán: Roman Catholic cemeteries in Makó in the 18th and 19th centuries 363
Magdolna Zsédenyi: The administration-historical collection of the Ferenc Móra Museum (1978—1988) 399

Numismatology

- Mihály Kőhegyi*: Roman coin finds from the Sarmatians of the Carpathian Basin 433
Lajos Huszka and *Ádám Nagy*: Money circulation in Szeged in 1918—1920, I. 447

Cultural history

- András Lengyel*: The Prometheus press in Szeged (1926—1935)..... 481

Natural history

- István Sterbetz*: Alimentation examinations of water birds at Szeged-Fehértó 505
Béla Jakab: The role of soil-types in the distribution of the white stork (*Ciconia ciconia*) in Hungary 519

INHALT

In memoriam Wirth Istvánné (1932—1990)	11
--	----

Archäologie

<i>Trogmayer, Ottó</i> : Angaben zum Themenkreis der Forschung der Lebensweise im frühen Neolithikum	15
<i>Horváth, Ferenc</i> : Spuren von Grabanbauten im Neolithikum an dem Fundort in Hódmezővásárhely-Kökénydomb und Gorzsa	37
<i>Pávai, Éva</i> : Spätbronzezeitliche Grube an dem Fundort Szentes-Belsőecser	49
<i>Kőhegyi, Mihály—Vörös, Gabriella</i> : Friedhof aus dem 3—4. Jh. und eine Siedlung aus dem 4—5. Jh. in Szeged-Algyó	63
<i>Varga, András</i> : Einleitender Bericht über die Untersuchung der Bodensondierung in einer sarmatischen Siedlung (Örménykút 52.)	117
<i>Vályi, Katalin</i> : Aussenöfen an dem frühmittelalterlichen Fundort Szer	135
<i>Lőrinczy, Gábor</i> : Mittelalterliche Ziegelöfen aus Csongrád und Békéscsaba	159
Korek, József : Gräberfunde des Friedhofs von Zombor-Bükkszállás aus dem 17. Jh.	181
<i>Fári, Irén</i> : Nachrichten über archäologische Funde und Ausgrabungen in den Szegediner Tageszeitungen	203

Anthropologie

<i>Farkas, Gyula—Szalai, Ferenc</i> : Neue neolithische anthropologische Funde (aus der Theiss-Kultur) von Hódmezővásárhely-Kökénydomb	231
--	-----

Ethnographie

<i>Bárkányi, Ildikó</i> : Kinderspiele in den Gehöften von Csongrád in den 1910—1930-er Jahren	239
<i>Fejér Gábor</i> : Rindviehhaltung und Milchverarbeitung in den Gehöften von Makó	263
<i>Szigeti, György</i> : Volksliedvarianten von Csanytelek	273

Geschichte

- Tóth, Ferenc*: Anfänge der Urbarialkämpfe der Stadt Makó 1778—1805 317
Erdélyi, Péter—Sebök, Zsuzsanna: Kossuth-Briefe aus Csongrád 347
Orbán, Imre: Die römisch-katholischen Friedhöfe aus dem 18—19. Jh. in Makó 363
Zsédenyi, Magdolna: Die verwaltungsgeschichtliche Sammlung des Museums
 Ferenc Móra (1978—1988) 399

Münzenkunde

- Kőhegyi, Mihály*: Römische Münzfunde bei den Sarmaten des Karpatenbeckens 433
Huszka, Lajos—*Nagy, Ádám*: Geldumlauf in Szeged in den Jahren 1918—1920 447

Kulturgeschichte

- Lengyel, András*: Die Druckerei „Prometheus“ in Szeged (1926—1935) 481

Naturwissenschaften

- Sterbetz, István*: Ernährungsuntersuchungen an den Wasservögeln am Szeged-Fehértó 505
Jakab, Béla: Die Rolle der Bodentypen in der Verbreitung des Weisstorchen (*Ciconia ciconia*) in Ungarn 519

TABLE DES MATIÈRES

In memoriam Wirth Istvánné (1932—1990)	11
--	----

Archéologie

<i>Trogmayer, Ottó</i> : Données sur les questions de la recherche de la mode de vie pré-néolithique	15
<i>Horváth, Ferenc</i> : Les restes des ouvrages sépulcrales néolithiques à Hódmezővásárhely-Kökénydomb et Gorzsa	37
<i>Pávai, Éva</i> : Une fosse de l'époque bronze à Szentes-Belsőecser	49
<i>Kőhegyi, Mihály—Vörös, Gabriella</i> : Un cimetière du 3—4- siècle et un habitat du 4—5- siècle a Szeged-Algyő.....	63
<i>Varga, András</i> : Préavis sur l'expertise de la structure du sol d'un habitat sarmate (Örménykút 52.)	117
<i>Vályi Katalin</i> : Des fours extérieurs sur l'habitat nommé Szer de l'époque Árpád	135
<i>Lőrinczy, Gábor</i> : Des fours à cuire des briques de l'époque du moyen âge à Csongrád et Békéscsaba	159
<i>Korek, József</i> : Les trouvailles des tombeaux du cimetière du 17- siècle a Zombor-Bükkszállás	181
<i>Fári, Irén</i> : Informations dans les journaux de Szeged sur les fouilles et les trouvailles archéologiques	203

Antropologie

<i>Farkas, Gyula—Szalai, Ferenc</i> : Des nouvelles trouvailles anthropologiques de néolithe („culture du Tisza”) à Hódmezővásárhely-Kökénydomb.....	231
--	-----

Ethnographie

<i>Bárkányi, Ildikó</i> : Jeux d'enfants parmi les hameaux de l'habitat Csongrád, dans les années 1910—1930	239
<i>Fejér, Gábor</i> : L'élevage bovin et le traitement du lait sur les hameaux de Makó	263
<i>Szigeti, György</i> : Variétés des chansons folkloriques à Csanytelek.....	273

Histoire

<i>Tóth, Ferenc</i> : Les débuts des luttes féodales à Makó, de 1778 à 1805.....	317
--	-----

<i>Erdélyi, Péter—Sebőkkné, Gombos Zsuzsanna</i> : Les lettres écrites par Kossuth aux habitants de Csongrád	347
<i>Orbán, Imre</i> : Les cimetières catholiques romains de la ville Makó, au 18—19-siècle	363
<i>Zsédényi, Magdolna</i> : La collection de l'histoire administrative du Musée Ferenc Móra (1978—1988)	399

Numismatique

<i>Kőhegyi, Mihály</i> : Les trouvailles des médailles romaines chez les sarmates du bassin Kárpát	433
Huszka, Lajos — <i>Nagy, Ádám</i> : Circulation de monnaie à Szeged en 1918—1920	447

Histoire de la culture

<i>Lengyel, András</i> : L'imprimerie „Prometheus” à Szeged (1926—1935)	481
---	-----

Sciences exactes

<i>Sterbetz, István</i> : L'analyse de nourriture sur les oiseaux aquatiques, à Szeged-Fehértó	505
<i>Jakab, Béla</i> : Le rôle des types du sol dans l'expansion de la cigogne blanche (<i>Ciconia ciconia</i>) en Hongrie	519

СОДЕРЖАНИЕ

In memoriam Wirth Istvánné (1932—1990)	11
--	----

Археология

<i>Трогмайер Отто</i> : Данные к вопросам изучения раннего неолитического образа жизни	15
<i>Хорват Ференц</i> : Следы надмогильных построек новокаменного века в Ходмезёвашархей-Кёкеньдомбе и Горже	37
<i>Папай Ева</i> : Яма позднего бронзового века из Сентеш-Бельшёэчера	49
<i>Кёхеди Михай—Вёрёш Габриелла</i> : Кладбище 3—4. вв. и посёлок 4—5. вв. в Сегед-Альдё	63
<i>Варга Андраш</i> : Предварительный реферат о почвозонданском исследовании сарматского поселения (Ёрменькут 52.)	117
<i>Ваи Каталин</i> : Внешние печи в посёлке Сер времён Арпада	135
<i>Лёринци Габор</i> : Средневековые кирпичеобжигательные печи из Чонграда и Бекешчабы	159
Корек Иожеф : Могильные находки зомбор-бюксаллашского кладбища 17 века	181
<i>Фари Ирен</i> : Сведения об археологических находках и раскопках в сегедских ежедневниках	203

Антропология

<i>Фаркаш Дьюла—Салаи Ференц</i> : Новейшие неолитические антропологические находки (затисской культуры) из Ходмезёвашархей-Кёкеньдомба	231
---	-----

Этнография

<i>Баркани Ильдико</i> : Детские игрушки в хуторах Чонграда в 1910—30 гг.	239
<i>Фейер Габор</i> : Скотоводство и обработка молока в хуторах г. Мако	263
<i>Сигети Дьёрдь</i> : Варианты чаньтелекских народных песен	273

История

<i>Тот Ференц</i> : Начала оброчных борьб города Мако, 1778—1805 гг.	317
<i>Эрдейи Петер—Шебёкнэ Гомбош Жужанна</i> : Чонградские письма Кошута	347

<i>Орбан Имре</i> : Римско-католические кладбища города Мако в 18—19 вв.	363
<i>Жедени Магдольна</i> : Административно-историческая коллекция музея им. Мора Ференц (1978—1988)	399

Нумизматика

<i>Кёхеди Михай</i> : Römische Münzfunde bei den Sarmaten des Karpatenbeckens	433
Хуска Лайош — <i>Надь Адам</i> : Денежный оборот в Сегеде в 1918—1920 гг. I.	447

История культуры

<i>Лендел Андраш</i> : Сегедская типография Прометей (1926—1935)	481
--	-----

Естествознание

<i>Штербец Иштван</i> : Исследования питания водоплавающих птиц сегедского Белого озера	505
<i>Якаб Бела</i> : Роль почвенных типов в распространении белого аиста (<i>Ciconia ciconia</i>) в Венгрии	519

Wirth Istvánné
(1932—1990)

Kedves Uli!

25 esztendő kinek-kinek másképpen számolódik. Negyedszázad alatt a gyerekek felnőnek, sőt útjára indulhat az újabb generáció is, negyedszázad a történelemben háborúk, forradalmak, békés időszakok változását jelentheti, nekünk azt az időszakot, melyet együtt tölthettünk. 1965-ben kerültél a múzeum falai közé, ahol hűséggel szolgáltál csaknem az utolsó hetekig. Kevés emberről mondhatják el, hogy mindenki szerette, nem csak itt, a Tisza-parti nagy házon belül, hanem az ország múzeumi emberei közül mindenki, aki kapcsolatba került Veled és azt hiszem kevés olyan múzeumos van, akivel ne találkoztál volna, vagy legalább a hangodat ne hallotta volna. Szegeden születél s Szegeden kerültél a földre is, sokunkat, akik máshonnan kerültünk ide, Te tanítottál meg a város, az itt lakók megismerésére, megértésére, megszeretésére. Én már nem tudom elképzelni Nélküled a Tiszát, a Széchenyi teret, a várost, a múzeumot, hiányod mindenütt érezzük.

Emlékező sorok ezek, hiszen mi mindannyian emlékezni fogunk Rád szeretettel, amíg élünk. Munkatársnak, barátnak, szinte testvérnek tekintettelek, akivel megoszthattuk mindennapi gondjainkat is. A természet törvényei szerint mi is elmúlunk, ám az írás megmarad. Maradandóbb a búcsúszavaknál, maradandóbb a sírkőnél. Képedre tekintve felidézhet majd az utókor, amely munkásságod emlékéből tanulságot és hasznot meríthet.

Kedves Uli! Ha majd minket is szólítanak, remélem Te veszed fel a túlvilági telefont és abban az égi irodában újra találkozunk.

Szeged, 1990. december 6-án

Istvánné